

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Anden behandling af lovforslag nr. L 167: Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsuddannelser med flere love. (Skolepraktik). Af undervisningsministeren (Ole Vig Jensen). (Fremsat 17/1 96. Første behandling 23/1 96. Betænkning 16/4 96).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-4 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 forkastedes, idet 10 stemte for, 93 imod.

Ændringsforslag nr. 2 forkastedes, idet 10 stemte for, 95 imod.

§§ 1-3 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af lovforslag nr. L 240: Forslag til lov om litteratur. Af kulturministeren (Jytte Hilden). (Fremsat 17/4 96).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Anden behandling af lovforslag nr. L 168: Forslag til lov om ændring af lov om uddannelse af pædagoger. (Overbygningsuddannelsen).

Af undervisningsministeren (Ole Vig Jensen). (Fremsat 17/1 96. Første behandling 23/1 96. Betænkning 16/4 96).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Poul Qvist Jørgensen (S):

Med forslaget om en litteraturlov er vi – forhåbentlig da – ved vejs ende med forarbejdet til en egentlig litteraturpolitisk strategi, som må appellere til alle litteraturinteresserede.

Gode ideer skal ofte have 20 år at modnes i, som tidligere statsminister Anker Jørgensen sagde i en anden sammenhæng.

I 1983 fremlagde Kulturministeriets bogudvalg betænkningen »Bøger i Danmark«. Det centrale i betænkningens forslagsdel var det, som et udvalgsflertal dengang kaldte en bogfond.

Denne fonds formål og virke mindede om det, Litteraturrådet skal beskæftige sig med.

Den daværende regering foretog sig absolut ingenting i den anledning, men i 1989 samledes litteraturens folk til et stort anlagt litteraturtræf i Holbæk. På det tidspunkt havde Dansk Forfatterforening lanceret tanken om en litteraturlov, og efter mødet lod den daværende kulturminister, hr. Ole Vig Jensen, oplæggene fra konferencen udgive. Heri finder vi professor Hans Hertels 15-punkts-program for en bogpolitik, og den daværende kulturminister skrev i en foromtale til konferencen følgende i Politiken:

»Jeg vil ikke på forhånd afvise muligheden for en decideret litteraturlov i stil med de eksisterende love inden for teater og film. I hvert fald skal vi have en eller anden støtteordning, og det vil jeg sige noget mere om på konferencen.«

Men der skete fortsat ikke noget.

I 1993 skulle et nyt udvalg, denne gang kulturministerens kulturpolitiske arbejdsgruppe, udarbejde forslag til fremme af den gode bog eller, som det hedder i kommissoriet, den kvalificerede skønlitterære bog. Allerede i marts 1994 forelå betænkningen om en politik for litteraturen, hvis klejne størrelse fik mig til at sammenligne den med de velkendte pixibøger. Det navn kom til at hænge ved, men arbejdsgruppen havde ikke ambitioner i pixibogstørrelse. Faktisk var ambitionerne så gevaldige, at det ville være vanskeligt at se reelle politiske muligheder for at gennemføre forslaget, hvis der skulle afsættes næsten 36 mio. kr. ekstra på finansloven, som arbejdsgruppen forestillede sig.

Vi var så en lille gruppe litteraturinteresserede – og det var ikke blot erklærede socialdemokrater – der prøvede at stykke et nyt forslag sammen. Dette forslag blev udsendt for et år siden, og herefter har kulturministeren sparket bolden videre.

For at ride et par af forslagets hovedtræk op støtter Socialdemokratiet ideen om at lægge de fleste litteraturpolitiske initiativer på finansloven ind under det nye litteraturråd, der jo kan opfattes som en parallel til de musikråd, teaterråd osv., som længe har været andre centrale institutioner i dansk kulturpolitik. Omdrejningspunktet for en ny litteraturpolitik må være, at de nye kvalitetsudgivelser bør have et skulderklap, og at vi skal give forfatterne flere muligheder for at udfolde sig. Som noget nyt i forhold til den oprindelige idé skal Litteraturrådet også drøfte og komme med forslag til en ændring af biblioteksafgiften, der som bekendt er mange forfatters største indtægtskilde, og

det kan blive en spændende drøftelse, da loven jo snart skal revideres.

Vi er tilfredse med, at der nu sættes noget i gang, om end det kun er for i alt 16 mio. kr. Vi er også tilfredse med, at der sker nogle afgrænsninger af Litteraturrådets virke i forhold til den eksisterende litteraturstøtteordning, som administreres af Statens Kunstfonds litterære 3-mands-udvalg. Dette udvalg giver støtte til forfatterne på basis af, hvad de har produceret, mens Litteraturrådet skal have en fremadrettet horisont.

Fremtidens litteraturstøtte bliver baseret på tre ligeværdige hovedelementer: det litterære udvalg under Kunstfonden, Litteraturrådet og biblioteksafgiften. Hertil kommer den næsten uoverskuelige underskov af litterære priser og legater, som uddeles af organisationer, fonde eller de litterære selskaber. En politik for litteraturen vil under alle omstændigheder ikke blive formuleret fra kun ét sted, men fra flere kraftcentre.

Der er så mange gode intentioner i forslaget til lov om litteratur, at de faktisk burde behandles med samme seriøsitet som pengeinstitutternes rentesænkninger – både for bogmarkedets, forfatternes og forbrugernes skyld.

Ester Larsen (V):

Med L 240 præsenteres Folketinget endnu en gang for et centralistisk lovforslag, og denne gang er det litteraturen, der må holde for.

Et af problemerne med dette lovforslag er de præmisser, forslaget er bygget op på. Det fremgår af bemærkningerne, at ministeren finder, at det kommercielle marked ødelægger bogmarkedet. Men er det nu en rigtig iagttagelse? Forsøger man ikke at tegne et billede af en krise, som ikke eksisterer? Rent faktisk har danske bogudgivelser været underlagt markedsvilkårene de seneste ca. 100 år, og ser man Den Danske Forlæggerforenings høringssvar til lovforslaget, kan man læse:

»Situationen i dag er, at det danske bogmarked er veludbygget og i fremgang. Der er et stort og varieret bogudbud, som i rigt mål tilgodeser kvalitetslitteraturen. Vi har et stort og mangfoldigt forlags- og boghandlernet, der klart overgår de tilsvarende i vores nabolande. Børnetallet stiger, litteraturinteressen vokser med stadig større mediedækning, og et utal af seriøse arrangementer finder sted. Ser man på de støtteordninger, hvis administration man i lovforslaget ønsker at samle under litteratur-

området, til kulturelle tidsskrifter, klassikere, forfatteruddannelser, oversættelse, dansk litteraturinformation m.v., må man konstatere, at de hver for sig fungerer solidt og effektivt i de regier, de nu administreres i.«

Hovedingrediensen i forslaget er et centralt litterært råd, der skal udpeges af ministeren alene. På baggrund af, at ministeren er begejstret tilhænger af armslængdeprincippet, kan man undre sig over, at ministeren ikke har været mere lydhør over for den massive kritik, der har lydt. Hvor er f.eks. de mekanismer, der skal sikre mod politisering af støtten? Ministeren skal godkende rådets aktiviteter, sikre mod sekterisme og et lukket litterært miljø. Finder ministeren det ikke demokratisk betænkeligt, at et lille autonomt råd så at sige får hånds- og halsret over en stor del af de offentlige bevillinger med relation til litteraturen? Lovforslaget efterlader en frygt for statsligt formynderi på litteraturområdet og for institutionalisering af bestemte smagsretninger.

Med hensyn til lovens virkeområde er det overordentlig betænkeligt, at kulturessayistik er omfattet af begrebet almenkulturel faglitteratur. Nu slås ladeporten for alvor op. I bemærkningerne erkendes det, at afgrænsningen kan være vanskelig, og man henholder sig til et meget løst kriterium, nemlig et litterært kvalitetsbegreb, og så spilles bolden ellers videre til Litteraturrådet. Her er der sandelig mulighed for at skabe lager-successer og for, at et lille, videnskabeligt litterært miljø kan udøve subjektive skøn.

Det helt centrale behov i dansk kulturpolitik er sikring af den seriøse, skabende kunst. Når ministeren med dette lovforslag bruger af de midler på finansloven, der er beregnet til kunstnerstøtte, ville det nok have været rimeligere og nok også klogere med et bredere sigte, eventuelt kombineret med den succesrige norske ordning med en subsidieret statslig fordobling af forfatterens royalty for bøger i mindre oplag.

Den allerbedste sikring af den lodige litteratur er imidlertid en solid efterspørgsel fra borgerne, som gennem deres skolegang er blevet habile læsere og har fået åbnet øjnene for de værdier, der er at hente i god litteratur. En opprioritering af læseundervisningen forbundet med indføring og fordybelse i den danske litteratur fremmer dansk sprog og dansk litteratur langt mere effektivt end etablering af et administrativt og magtfuldt ministerudpeget råd.

Venstre kan ikke støtte lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Poul Qvist Jørgensen (S):

Det er naturligvis skuffende at notere sig, at fru Ester Larsen næsten udelukkende henter sin argumentation i udgiverens hørings svar blandt det meget omfattende høringsvarmateriale, vi har modtaget.

Men det, der egentlig bringer mig herop, er spørgsmålet, om vi enten her i dag eller i forbindelse med udvalgsarbejdet kan forvente en tilslutning fra Venstres side til en mere subsidiariseret støtte til royalty for de svage – og jeg citerer så ordret, jeg kunne nå at skrive det ned. Hvis det er rigtigt, må jeg sige, at så viser der sig ikke en imødekommehed over for lovforslaget, som det foreligger nu, men en imødekommehed over for en ikke uvæsentlig del af den oprindelige pixibetænkning.

Jeg må skyndsomst sige, at så er vi altså fremme ved et udgiftsniveau, som ligger over det, som jeg antydede jeg har en fornemmelse af at man vil anvende fra starten på dette område. Men det synes jeg er meget interessant, for så bliver der jo peget på en anden og dyrere model.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Jeg synes ikke, det er underligt at lytte til Den Danske Forlæggerforenings bidrag til denne diskussion, al den stund de danske forlæggere har æren for, at vi har et så rigt udbud af bogtitler her i landet. Når vi sammenligner os med andre landes antal af udgivelser pr. indbygger, står vi meget stærkt.

Jeg har været interesseret i – og det vil jeg vende tilbage til under udvalgsarbejdet – at få en vurdering af den norske model. Men jeg står fuldstændig uforstående over for hr. Qvist Jørgensens påstand om, at den vil blive enormt dyr. Når vi overhovedet ikke er begyndt at diskutere beløbsgrænser, kan man da ikke pege på en model og fastslå, at den er dyr. Den bliver jo givet fald ikke dyrere end størrelsen af den bevilling, man afsætter til den.

(Kort bemærkning).

Poul Qvist Jørgensen (S):

»Giv kejseren, hvad kejserens er ...« siges det i en eller anden sammenhæng, og jeg vil da ikke afvise, at man skal rose forlæggerne, bestemt ikke. Men at tillægge forlæggerne – og stort set kun dem – et højt litterært stade og høj kvalitet er vistnok at rette skytset den forkerte vej. De kvaliteter må efter min opfattelse – og jeg tror

faktisk efter manges opfattelse – først og fremmest tillægges dem, der producerer, altså forfatterne.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Jeg kan selvfølgelig være fuldstændig enig i, at dansk litteratur er afhængig af, at vi har nogle produktive og gode forfattere, og derfor er grundprincippet i Venstres kulturpolitik, at det er de skabende kunstnere, der skal have opmærksomheden, men ikke statsudpegede rådgivere i hobetal.

Men med hensyn til min bemærkning før er det forlæggerne, der har ansvaret og æren for de udgivelser, som rent faktisk finder sted. Dette at skrive til en skrivebordsskuffe er ikke så interessant endda. Det er forlæggerne, der har ansvaret, og det er dem, der tager risikoen og har æren for, at der også bliver udgivet titler, som ikke er indtægtsgivende for forlagsverdenen.

Torben Rechendorff (KF):

I Det Konservative Folkeparti synes vi, det er et besnærende lovforslag, ministeren har lagt på Folketingets bord, og vi synes også, der er adskillige ting i lovforslagets bemærkninger, der lyder godt. Når vi nu har en teaterlov, når vi nu har en filmlov, når vi nu har en musiklov, og når vi nu har Statens Kunstfond og meget andet, hvorfor skal vi så ikke også have en litteraturlov? Der må jo, om jeg så må sige, være orden i tingene, så det lyder godt nok, og vi er slet ikke derude, hvor den socialdemokratiske ordfører var i går, da han i Berlingske Tidende omtalte det hele som en sæbeopera, bestemt ikke. Så langt er vi slet ikke kommet.

Men jeg bliver nødt til at sige, at Det Konservative Folkeparti ikke er sikker på, at dette projekt er godt. Vi er for det første ikke sikre på, at det overhovedet er en god idé at lave en lov om litteratur. Er der et presserende behov for den, eller skulle staten – og det vil jo i praksis sige Folketinget – måske ikke lige præcis her holde næsen for sig selv og nøjes med at glæde sig over de eksisterende muligheder, som der er så mange af, og som i dag kommer til udfoldelse i et aldeles fortræffeligt samarbejde mellem det offentlige og det private? Masser af private fonde er jo inde i billedet, når det drejer sig om udgivelser, måske også udgivelser, der ikke har et særligt stort publikum.

Jeg skal ikke blande mig meget i diskussionen mellem hr. Qvist Jørgensen og fru Ester Larsen om Den Danske Forlæggerforenings hørings svar, men blot gøre den bemærkning, at den er tynget af, at den ved, hvad det er, den taler om. Det er jo Den Danske Forlæggerforening, der arbejder med tingene til daglig, og det siger sig selv, at hvis danske forfattere og andre i denne branche kan opnå større og bedre tilskudsmuligheder, ville det da være ejendommeligt, hvis de ikke var på stikkerne og var klar til at udnytte de bedre muligheder.

Men hvis vi endelig skal se på lovforslaget, vil jeg sige, at vi finder det båret af en helt uhyggelig centralistisk tankegang. Der figurerer dette litteraturråd, som skal udpeges af ministeren. Det kan blive fuldstændig afhængigt af den til enhver tid siddende kulturministers forgodtbeholdende, og for en sikkerheds skyld skal aktivitetsplanen så også godkendes af ministeren. Det bekymrer os dybt. Hvis der endelig skal være et litteraturråd, ser vi gerne, at det får så frie udfoldelsesmuligheder som muligt.

Den socialdemokratiske ordfører, som jo i meget høj grad er fødselshjælper og gennem en årrække har været fødselshjælper for projektet, sagde i en kronik i går i Berlingske Tidende:

»Omdrejningspunktet for en ny litteraturpolitik må være, at de kvalitativt væsentlige udgivelser bør have et skulderklap, samt at vi skal give forfatterne flere muligheder for at udfolde sig til glæde for læserne.«

Efter vores opfattelse er det bedste skulderklap, forfatterne kan få, at deres bøger læses, og kvalitetsbøger – og hvis sandheden skal frem også andre bøger – læses jo i dagens Danmark som aldrig før.

På den baggrund bliver jeg nødt til at sige, at vi går til udvalgsarbejdet tynget af skepsis.

(Kort bemærkning).

Poul Qvist Jørgensen (S):

Jeg vil godt benytte lejligheden til allerede nu at sige tak for en betydelig rarere ånd og tone i den konservative ordførers tale. Jeg noterede mig også, at vi formentlig slet ikke er uenige med hinanden på nogen væsentlige punkter.

Hr. Torben Rechendorff talte f.eks. om, at der netop er behov for en styrkelse af samarbejdet om mulighederne for samspillet mellem de eksisterende ordninger. Det har vi faktisk lagt meget stor vægt på i fødselsforberedelserne, og jeg tror også, ministeriet netop har forsøgt at gøre det endelige lovforslag til noget, der kan få tingene til at klinge rigtig godt sammen.

Jeg kunne måske godt have savnet – men jeg noterede mig også, at hr. Torben Rechendorff ligesom jeg selv var i tidnød – et signal fra De Konservative om den del af lovforslaget, som handler om at få biblioteksafgiftsdiskussionen med ind i debatten. Når jeg direkte spørger De Konservative om det punkt, er det jo naturligvis af to grunde: Dels synes jeg, vi er vant til at se en engageret kulturpolitik fra De Konservatives side, men især det forhold, at to konservative kulturministre rent faktisk har haft problemer og vanskeligheder med at finde en model for biblioteksafgiftsloven. Her er der åbnet mulighed for at finde en ny måde at håndtere det problem på, så derfor havde jeg håbet på en lille parentetisk bemærkning om det. Men den kommer jo nok, om ikke andet i hvert fald under udvalgsarbejdet.

(Kort bemærkning).

Torben Rechendorff (KF):

Jeg tror, jeg bliver nødt til at gøre helt klart, at al den stund Litteraturrådet, dets funktion og dets udpegningsmetode er det helt bærende i lovforslaget – der er sådan set ikke andet i det – og da vi nærer den allerstørste skepsis over for, om det er nødvendigt, og over for metoden, hvorpå det skal udpeges, beder jeg om, at hr. Poul Qvist Jørgensen ikke har for store forventninger til Det Konservative Folkepartis medvirken i arrangementet.

Det Konservative Folkepartis aktuelle syn på biblioteksafgiften er kommet til udtryk i det forslag, vi har fremsat sammen med Venstre. Det har været til første behandling, og det kommer måske ikke længere end til første behandling; men det tager vi til efterretning. Jeg har ikke noget imod, at den side af sagen tages med ind i drøftelserne i det kommende udvalgsarbejde, men jeg gentager: Vi er overordentlig skeptiske over for det aktuelle lovforslag.

Aage Frandsen (SF):

Da mit partis ordfører, fru Margrete Auken, ikke kan være til stede, skal jeg fremføre SF's synspunkter til dette lovforslag:

SF har længe ønsket en lov om litteratur, som kunne udfylde det tomrum, vi mener der findes mellem Statens Kunstfonds Litteraturudvalg på den ene side og biblioteksafgifterne på den anden side. Vi har manglet en ordning, der kunne give støtte til og fremme produktion og udgivelse af kvalitetslitteratur inden for alle litteraturens områder: prosa, lyrik, drama, faglittera-

tur, børnelitteratur og ungdomslitteratur samt oversættelser. Vi er stadig tilfredse med udsigten til, at vi får en sådan litteraturlov, og derfor kan vi som udgangspunkt støtte lovforslaget. Men vi har nogle bemærkninger til det.

Vi vil bl.a. gerne se på, om en række af de høringssvar, der er modtaget, men ikke er blevet gennemtygget, giver anledning til at se på, om der skal indføres nogle ændringer i lovforslaget. Men det vender vi tilbage til i forbindelse med udvalgsarbejdet.

Hovedpunktet i forslaget er, som det allerede er blevet fremhævet, nedsættelse af et litteraturråd, som skal udpeges af kulturministeren for en 4-årig periode. Dette råd skal ud fra et samlet overblik over den danske litteratursituation rådgive offentlige myndigheder og institutioner i sager angående litteratur og inden for de fastsatte bevillinger støtte frembringelse og udbredelse af dansk litteratur.

Forfatterorganisationerne er blevet bedt om at komme med forslag til, hvem der skal repræsentere dem i Litteraturrådet, men er ikke dermed sikret en reel og direkte indflydelse på, hvem der kommer til at sidde i rådet. SF er enig i forfatterorganisationernes synspunkter om, at det ikke er nok, at man har mulighed for at rådgive. Det er også et spørgsmål om direkte at kunne indstille medlemmer til rådet. Vi holder meget af det princip – af nogle kaldt armlængdeprincippet – som vi kender inden for dansk kulturpolitik, og som bl.a. gennemføres i Statens Kunststudvalg: Repræsentantskabet, hvori organisationerne er repræsenteret, udpeger to medlemmer, og ministeren udpeger herefter formanden. Vi synes egentlig, dette princip også ville være det rigtige, når det drejer sig om Litteraturrådet.

I bemærkningerne til lovforslaget står der, at Litteraturrådet skal fungere som høringsorgan i forbindelse med biblioteksafgiften. Den opgave falder efter vores opfattelse uden for Litteraturrådets virkeområde. Biblioteksafgiften er og bliver en betaling til de forfattere, illustratører osv., hvis værker benyttes af folke- og skolebiblioteker, og den fungerer ikke altid tilfredsstillende for alle. Dens virkninger følges løbende af Statens Bibliotekstjeneste, af Ankenævnet for Biblioteksafgift og af andre organisationer, og derfor må det være disse instanser og ikke Litteraturrådet, som skal fungere som høringsorgan, når afgiftsloven skal revideres om et års tid. Primært mener vi heller ikke, at kulturtidsskrif-

ter skal indgå i loven; de bør forblive, hvor de er.

Det er også vigtigt at understrege, at litteraturloven skal behandle alle former for litteratur efter et kvalitetskriterium. I lovforslaget her lægges der imidlertid op til, at Litteraturrådet skal foretage en afgrænsning af, hvilke former for faglitteratur der er værdige til at få støtte, og det er vi ikke enige i. Afgrænsningen på faglitteraturområdet må være den samme som afgrænsningen inden for det skønlitterære område.

Endelig kan man jo altid være nødt til at sige, når det drejer sig om kultur, at ét er, at der er mange gode ordninger og en ordentlig struktur, som man kan være enige eller uenige om, men de økonomiske midler, som skal skydes ind, skal selvfølgelig også være til stede.

Med de bemærkninger kan jeg sige, at vi i modsætning til Det Konservative Folkeparti, som gik ind i arbejdet med megen skepsis, støtter principperne i lovforslaget og i øvrigt går ind i udvalgsarbejdet med åbent sind.

Gunhild Husum (RV):

Da Det Radikale Venstres ordfører, fru Elsebeth Gerner Nielsen, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hendes vegne anføre:

Medieudbudet er eksploderet. Hen imod 40 pct. af alle danske hjem har en pc, og bogen er trængt af de elektroniske medier. Men på trods af dette er det at kunne læse blevet stadig vigtigere i vort samfund. I dagens samfund bliver vi stadig mere afhængige af evnen til at kunne læse, fordi uddannelserne er blevet mere boglige, og den linde strøm af informationer fra flere forskellige kanaler kræver rent faktisk en god læseevne. Desuden kan læsning bringe den enkelte store oplevelser, dygtiggørelse og horisontudvidelse via faglitteratur og skønlitteratur.

Vi skal sørge for at give skønlitteraturen gode kår. Det store medieudbud må ikke få os til at glemme litteraturen eller få os til at synes, at litteraturen dermed bliver mindre vigtig. Dansk kvalitetslitteratur og dermed bevarelsen og fornyelsen af det danske sprog skal gavnes, og dette lovforslag vil hjælpe skønlitteraturen. Hovedsigtet med det er at fremme såvel produktionen af dansk litteratur som udbredelsen af dansk litteratur i udlandet.

Det litteraturråd, der foreslås oprettet, får en bred rolle: Det skal rådgive kulturministeren om litteraturpolitiske spørgsmål og følge den danske litteraturs situation og udvikling, det skal

være et debatforum og støtte eksperimenter, og derudover skal det støtte og forbedre forfatteruddannelsen og efteruddannelsen af forfattere.

Alt i alt får den danske skønlitteratur og dermed bogen bedre vilkår, og derfor kan vi i Det Radikale Venstre tilslutte os lovforslaget.

Kim Behnke (FP):

Da H.C. Andersen skrev sine pragtfulde værker, da Kierkegaard nedfældede sine filosofiske betragtninger, og da Dan Turéll gik rundt på Vesterbro og gjorde notater, kunne det lade sig gøre uden en lov om litteratur. Ikke alene kunne de skrive deres bøger, de kunne også få dem udgivet. Bøgerne kom i boghandelen og på bibliotekerne, og folk kunne købe dem og læse dem.

Men hvordan har det dog kunnet lade sig gøre? Gennem alle årene er der udkommet hundredtusinder af publikationer og bøger, uden at vi har haft en litteraturlov. Men man undrer sig over, at det overhovedet har kunnet lade sig gøre, når man har læst bemærkningerne til forslaget og fremsættelsesten og har hørt den socialdemokratiske ordfører. Der lægges jo op til, at nu, hvor vi får en litteraturlov, sker der på mirakuløs måde eller nærmest ved en åbenbaring det, at vi får mere kvalitetslitteratur i Danmark. Men jeg vil hævde – og jeg vil bruge historien som mit sandhedsvidne – at det har kunnet lade sig gøre at udgive såvel kvalitetslitteratur som det rene bras, lige siden Gutenberg opfandt bogtrykkerkunsten.

Derfor er dette lovforslag endnu et eksempel på, at vi her i Danmark har en tendens til at tro, at når man lovgiver på et område, åbnes der på mirakuløs vis nogle døre, som sætter en hel masse i sving, som folk ellers ikke kan finde ud af. Men folk kan godt finde ud af det: Forfatterne har kunnet skrive deres pragtfulde værker, bogforlagene har fået dem udgivet, og publikum har haft fornøjelsen af at læse de mange pragtfulde ting.

Når vi kigger lidt nærmere på, hvad der egentlig gemmer sig i lovforslaget, har vi ikke kunnet finde anden anledning til fremsættelsen af det, end at man også på litteraturens område ønsker en stærkere statslig styring og kontrol. Nu vil man nedsætte et litteraturråd, og dette råd skal med næsen overlegent i sky sidde og udpege særlige bøger og udnævne dem til at være af sublim kvalitet. Det har publikum, forfattere og anmeldere ellers sagtens kunnet finde ud af i årtier, ja, århundreder. Men nu skal en

politisk minister udnævne sine gode venner og folk fra kultureliten, som med et pennestrøg er parat til at erklære noget for det rene bras og erklære, at noget andet er af høj kvalitet.

Dér udnævner man dette lille litteraturråd, og de skal så sidde på vegne af 5,2 millioner danskere, som man jo ikke betror den evne selv at kunne skelne mellem kvalitet og bras. Nu skal man bestemme, hvad der er godt og skidt.

Og ikke nok med, at man skal gøre det i form af en varedeklaration eller noget i den stil, næ, man dykker en tur ned i skatteydernes lommer, henter nogle penge op, som så på gavmild vis skal distribueres, og så bilder man folk ind, at vi får bedre litteratur af det. Det eneste, vi får, er en statslig styring, ligesom vi har det på alle andre former for kultur i Danmark, hvor man misbruger skatteydernes penge, og hvor man udnævner en flok selvhøjtidelige mennesker til at sidde og tro, at de har mere forstand på litteratur end andre. Vi køber det ganske enkelt ikke.

Vi glæder os til gengæld til – det kunne jeg forstå var en bekymring hos Det Radikale Venstre – at der inden for digitaliseringen, inden for de elektroniske medier bliver givet fri adgang til, at litteratur kan formidles over Internet, på cd-rom og andre spændende ting, og at mennesker på den måde får fri adgang til uden om de statslige paver at tilegne sig den litteratur, de har lyst til.

Vi glæder os over, at priserne på bøger falder. Vi glæder os over, at salgstallene altid er en glædelig overraskelse, vi glæder os over, at folk læser mere i dag end nogen sinde før, og vi glæder os også over den mangfoldighed, der er, alt sammen noget, der har kunnet lade sig gøre uden at have en litteraturlov.

Vi kan kun komme til en eneste konklusion: Der er ikke brug for denne lov, og hvis den skulle gå hen og blive vedtaget, vil den hos Fremskridtspartiet blive opført i kataloget over unødige love, som Folketinget sagtens kan ophæve igen.

(Kort bemærkning).

Poul Qvist Jørgensen (S):

En meget kort bemærkning, for der var jo intet nyt.

Det, vi lige har hørt her, ligner de sidste 20-25 års debat på kulturområdet fra den side. Det, det drejer sig om, er: Lad os nu se at få de dér forfattere hjem i det kolde kvistkammer og skrive – helst med deres eget blod – på bagsiden af ubetalte regninger. Referencer tilbage til

H.C. Andersen, som det lykkedes at skaffe sig et hav af mæcener. En henvisning til Søren Kierkegaard, som i løbet af sit meget korte liv i øvrigt nåede at formøble en kæmpearv, men dog dermed havde råd til at begå sine pragtværker.

Der er intet nyt, og det må vi så tage til efterretning. Vi har egentlig heller ikke regnet med andet.

Jette Gottlieb (EL):

Da vores ordfører på området ikke kan være til stede længere, vil jeg fremføre Enhedslistens synspunkter.

Jeg vil godt med det samme slå fast, at Enhedslisten støtter det her fremsatte lovforslag. Kvalitetslitteraturen er fundamentet for landets dannelse og dets intellektuelle udvikling, fagkundskabens base, udviklingen af de nye generationer – ja, man kan sige meget, men jeg vil fatte mig i korthed og kun understrege, at det glæder mig, at der nu endelig er kommet et konkret resultat efter de mange års debat.

Lovforslaget, der bl.a. har til sigte at fremme den smalle litteratur, vil være et kærkomment skulderklap og et skridt i den rigtige retning mod at fastholde den del af litteraturen, som har svært ved at blive udgivet, den del, som måske i første omgang bliver læst af et mindre publikum, men som er grundlæggende for den videre udvikling i litteraturen.

Det er også vigtigt at være opmærksom på, at vi står med en ny generation af børn og unge, der kastes ind i en zapperpræget kultur, hvor overfladisk underholdning er et af de mest anvendte tilbud. Det er derfor overordentlig vigtigt, at vi fastholder en udvikling og fornyelse i børne- og ungdomslitteraturen, der kan give denne generation et værdigt alternativ og en lyst til at fortsætte som udøvende skribenter eller nydende læsere, ved at fastholde gedigen, udfordrende og nyskabende voksen- og faglitteratur.

Rådet skal derfor have vide rammer, men det må i lov om litteratur nærmere defineres, hvad rammernes formål skal være, hvilket vi vil gøre under udvalgsbehandlingen.

Udviklingen er desværre gået i retning af, at formidlerne af forfatterens arbejde, forlagene, ikke udelukkende ser deres funktion ud fra en litterær synsvinkel, men snarere opfatter forlagsvirksomheden som en almindelig forretning, hvor overskuddet investeres i værdipapirer; og her taler vi om finansielle værdipapirer, ikke litterære.

Gløden og troen på de enkelte forfatters værker eksisterer i dag ofte kun hos små forlag, der ikke kan bære denne byrde alene. Et statsligt ansvar over for litteraturens skæbne er derfor nødvendigt og endnu en grund til, at denne nye lov om litteratur er så tiltrængt.

I diskussionerne, der har præget debatten om litteraturloven, har sammensætningen af det ny litteraturråd forståeligt nok været tungtvejende. Et råd, der skal arbejde så direkte med den skabende kunst, og som vil få så stor indflydelse på formidlingen af denne, kan naturligvis ikke kun sammensættes ud fra politiske krav om kvalitetslitteratur. Det skal også i særdeleshed afspejle de udøvende kunstnere, forfatterne, deres ideer og deres holdninger, deres inspiration. De er kernen.

Kreative beslutninger kræver kreative mennesker. Det er dem, vi skal læne os op ad i vores vurdering og i udviklingen af kvalitetslitteraturen. Vi vil derfor med hensyn til rådets sammensætning pege på nogle ændringer, og det vil vi vende tilbage til under udvalgsarbejdet.

Sluttelig vil vi påpege, at selv om tanken er stor, er midlerne beklageligvis små. Der er skåret betragteligt ned på finansieringen af hjælpen til den hårdt trængte litteratur fra Pixibogens første dage og til lovforslaget, som det ser ud i dag. Det skal dog ikke afholde os fra at hilse et så længe ventet lovforslag velkomment. Så må vi på sigt arbejde videre med justeringerne.

Lisbeth Arbøl (CD):

Som ordfører for CD vedrørende lov om litteratur skal jeg ud over at henholde mig til ministerens fremsættelsestale blot gøre nogle korte bemærkninger.

Følelse af centralisme eller ej – det kan man måske nok få, afhængig af hvor man befinder sig. Men jeg har nu lyst til at sige, at forfatterne skal altså også leve – med streg under leve – af, at deres bøger læses, og det er som regel ikke altid dem, der tjener de store penge eller procenter på, at deres bøger læses.

Selvfølgelig vil langt de fleste mene, at det i en mediebestemt verden med masser af bl.a. elektroniske input er af kulturel værdi at støtte kvalitetslitteraturprojekter på forskellig vis. Her er uddannelse og efteruddannelse af bl.a. oversættere, det vil jeg gerne lægge vægt på, et udmærket element. Det er også et udmærket element at koordinere offentlige og private initiativer på området.

CD vil opfordre til stor lydhørhed, når der indhentes forslag til rådets sagkyndige medlemmer, og desuden bør vi ved vurderingen af denne lovs formodede og forhåbentlig virkelig gode virkninger skele til, hvilken effekt Kulturfonden har haft med hensyn til intentioner som dem, dette lovforslag giver udtryk for.

Ole Donner (DF):

Jeg skal sige, at Dansk Folkeparti ikke kan støtte det foreliggende lovforslag.

Vi mener, at litteraturen trives godt nok, som den gør. Vi mener, at det er en fuldstændig overflødig form for lovgivning, og at nedsætte et sådant råd, som skal bestemme, hvad der er kvalitet, og hvad der ikke er kvalitet, går vi absolut ikke ind for. I det hele taget er vi slet ikke med på, at der skal sidde sådan nogle og dele penge ud til forskellige ting.

Vi mener, at der er mange fonde og mange private, der er interesserede i at udgive bøger, som har et smalt publikum, og så holder vi også fast på, at hvis folk laver noget, der er godt, kan det også sælges.

I bemærkningerne til dette lovforslag står der noget om, at man skal yde tilskud, og så skal det være til kvalitet. Det er dog et fremskridt i forhold til, at der bare plejer at blive delt penge ud, så man kan få arbejdsro til at tænke. Her vil man gerne se nogle resultater, og det er dog positivt. Men vi kan ikke støtte lovforslaget.

Kulturministeren (Jytte Hilden):

Jeg skal sige tak til alle ordførere.

Der var en del værdiladede ord. Der har også været ord, som dette lovforslag slet, slet ikke kan leve op til. Hvis dette land ikke har et større problem med centralisme end Litteraturrådet, lever vi såmænd nok lykkeligt.

Der har været mange store ord i april, men o.k.

Vi har besluttet os for, når vi snakker kulturpolitik, at have et Teaterråd, et Musikråd, et Museumsnævn, en Kunstfond, en Kulturfond – alt sammen steder, hvor folk, der er valgt for en kort årrække, med kvalitetssans kan diskutere disse områder. Det er fint nok.

Jeg tror ikke, nogen på de områder selv forestiller sig eller endstige er valgt til at skulle bestemme eller være centralistiske eller styre staten. De tider er for længst forbi. Både jerntæppet og Berlinmuren er faldet, og det er de såmænd også her til lands. Men jeg synes, det var nogle spændende indlæg.

Jeg skal sige tak til hr. Poul Qvist Jørgensen, som uden sammenligning har været primus motor, om ikke i alle 24 år – det har været diskuteret – så noget, der ligner, og jeg er helt sikker på, at hr. Qvist Jørgensen, hvis der skulle gå 24 år mere, også vil være på banen.

Så skal jeg undre mig over fru Ester Larsens indlæg, men det står jo for Venstres egen regning. Jeg kan slet ikke genkende dette lovforslag i de ord. Jeg synes, der er en meget god idé i, at vi har et sted, hvor man kan diskutere noget, i stedet for med vilkårlighed, at man faktisk har et sted, hvor der er nogle mennesker, der samler de forskellige initiativer sammen og diskuterer dem på en lidt kvalificeret måde, i stedet for at vi har en række forskellige initiativer, der ligger forskellige steder i byen. Det kan vi være uenige om, men jeg afviser enhver form for snak om centralisme med store bogstaver. Men der er hårdt brug for argumenter i den side af Folketingssalen.

Så skal jeg sige tak til hr. Torben Rechendorff, som jeg dog hørte megen besindighed fra, og jeg kan da sige til hr. Torben Rechendorff, at jeg ganske hurtigt efter denne diskussion i Folketingssalen vil tage kontakt til de partier, der direkte har udtrykt sig positivt. De partier udgør jo et flertal, og hvis Det Konservative Folkeparti har lyst til at være med, synes jeg, det vil være både lykkeligt og godt, og det vil også tegne den brede enighed, der på mange måder er mellem regeringspartierne og De Konservative om ting, som hænger sammen i et lille godt land som det danske. Der var åbninger, og jeg hørte også, at hr. Torben Rechendorff afviste rent kaos. Så jeg siger tak for det indlæg.

Til hr. Aage Frandsen, der talte på sit partis vegne, skal jeg også sige tak. Jeg synes, det er lidt vigtigt netop at gå ned i de høringssvar, der er kommet. Ved en fælles snak mellem de partier, der er positivt stemt over for dette lovforslag, skal vi såmænd nok finde ud af, om der er et par knapper, vi kan skrue på, eller et par håndtag, vi skulle dreje på en lidt anden måde. Det ville være en god idé.

Spørgsmålet om biblioteksafgiften synes jeg sådan set kunne være et flot sted at starte diskussionen på i et litteraturråd, så den ikke blot startede i Folketinget med de deraf følgende – det har vi jo hørt i dag – interessante udtalelser.

Jeg skal sige tak til Det Radikale Venstre for hjælp på denne front.

Hr. Kim Behnke læser, tror jeg, Pixibetænkningen og dette lovforslag, som Fanden læser Bibelen, og det ved vi jo, hvad der kommer ud af.

Fru Jette Gottlieb var bl.a. inde på spørgsmålet om børne- og ungdomslitteratur. Jeg havde lejlighed til, da det seneste 3-mands-udvalg i Statens Kunstfond skulle nedsættes, at sikre, at der netop er en børnebogsforfatter med dér. Det har vi savnet igennem alle årene, og jeg synes faktisk, det er et utrolig væsentligt område i et land, der holder så meget af næste generation, og hvor vi også gerne vil lade pædagogikken strække sig lidt længere end til skoleområdet. Jeg synes faktisk, det er lidt spændende, og lad os se, hvad vi kan snakke om i fællesskab.

Til fru Lisbeth Arbøl vil jeg sige, at jeg er ganske enig i de udtalelser, der var om forfatterens situation.

Til hr. Ole Donner skal jeg sige, at der såmænd ikke er nogen, der forestiller sig, at nogen skal bestemme så voldsomt. Alle de fonde og alle de private kasser, som man sagtens kan leve af, vil jeg da gerne have en liste over. Jeg tror, der er mange andre, der gerne vil høre, hvad det er for en rigelig mængde af kasser, der kan bruges på det her område.

Jeg har taget de konkrete svar, der er kommet, til mig og må konstatere, at der er et par ting i Folketinget, der skiller os næsten frontalt. Det er Kulturfonden og nu tilsyneladende også spørgsmålet om en litteraturlov, og det tyder da godt for den danske debat.

(Kort bemærkning).

Torben Rechendorff (KF):

Jeg vil bare for en sikkerheds skyld sige til kulturministeren, at jeg mener bestemt også, at centralismen har mere pompøse udslag end det her foreliggende lovforslag, men man er jo nødt til at gribe den, når den er der.

Men så vil jeg i øvrigt sige om ministerens overordentlig venlige invitation til nu at diskutere lovforslaget, at jeg forstår, det har været undervejs i 24 år, så der har sådan set været tid nok til at tale med de partier, som ministeren måtte tro ville være interesseret i at stå bag dette lovforslag. Jeg synes, at behandlingen af lovforslaget nu hører hjemme i Folketingets Kulturudvalg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Kulturudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af lovforslag nr. L 247: Forslag til lov om Danmarks Journalisthøjskole.

Af undervisningsministeren (Ole Vig Jensen). (Fremsat 17/4 96).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Jens Peter Vernersen (S):

Lovforslag nr. L 247 medfører en forenklet styrelsesstruktur ved Journalisthøjskolen. En række styrelser, faktisk 6 i alt, erstattes af en bestyrelse med repræsentanter for Danske Dagblades Forening, for fagpressens og magasinpressens udgiverforeninger, Danmarks Radio og TV 2, Dansk Journalistforbund, medarbejderne ved skolen og de studerende. Derudover skal der være en formand, som kommer udefra.

Det vil sige, at man nu får en bestyrelse, som repræsenterer organisationerne omkring Journalisthøjskolen. Bestyrelsen får den overordnede ledelse af højskolen, men er ansvarlig over for undervisningsministeren, der kan fratage bestyrelsen dele af opgaverne eller beslutte, at bestyrelsen skal træde tilbage, så en ny kan vælges, hvis der i givet fald skulle være behov for det. Undervisningsministeren kan også i særlige tilfælde indsætte et midlertidigt styre.

Det, vi også har bemærket i lovforslaget, er, at der nedsættes et studienævn i forhold til grunduddannelserne, og endvidere ansættes der en centerleder, der med ansvar over for bestyrelsen har ledelsen af efteruddannelsesvirksomheden.

Vi synes, det er en fornuftig nyskabelse for Journalisthøjskolen, og lovforslaget vil medføre en forenklet struktur. På den baggrund kan Socialdemokratiet tilslutte sig lovforslaget.

Anders Mølgaard (V):

Lovforslaget indebærer en ajourføring af styrelsesstrukturen fuldstændig på linje med tilsvarende ændringer på de fleste andre af landets videregående uddannelsesinstitutioner.

Som bekendt har Venstre fra den spæde begyndelse varmt støttet og direkte stimuleret en tydeliggørelse af ledelseskompetencer og placering af beslutningskompetence til bestyrelser på en stribe andre videregående uddannelsesinstitutioner. Derfor vil vi naturligvis også give dette lovforslag vor opbakning.

Det er også glædeligt, at det nu bliver muligt at hente en rektor uden for det snævre miljø, som naturligvis altid er et potentielt problem i et lille land som Danmark.

Som sagt støtter Venstre lovforslaget.

H.P. Clausen (KF):

Da mit partis ordfører, hr. Frank Dahlggaard, ikke kan være til stede, skal jeg fremføre Det Konservative Folkepartis synspunkter på dette lovforslag.

Det har jo to formål. For det første lægges der op til en forenkling og effektivisering af styrelsesstrukturen på Danmarks Journalisthøjskole, og derved kommer styrelsen af Danmarks Journalisthøjskole mere på linje, som det allerede er blevet nævnt, med forholdene på andre videregående uddannelsesinstitutioner. Det finder vi i Det Konservative Folkeparti er en fornuftig ændring.

Ifølge forslaget bliver det en bestyrelse, der står med det overordnede ledelsesansvar, og denne bestyrelse vil efter forslaget have et flertal af udefra kommende medlemmer. Det finder vi også i Det Konservative Folkeparti er en god og tiltrængt forandring. Derved bliver det repræsentanter for aftagerne af de færdiguddannede journalister, der kommer til at dominere i Journalisthøjskolens overordnede ledelse.

I dag er det i mange af de styrende organer sådan, at der kun er interne repræsentanter, altså folk fra højskolen selv. Vi kan altså i høj grad støtte denne ændring af styreform. Vi synes også, at den, vi kan godt kalde det, nye generation af journaliststuderende, der er kommet til, har fortjent at få en mere effektiv og bedre organiseret skole. Der har været år, hvor man nok kunne være betænkelig ved den måde, journalistuddannelsen blev drevet på. Det har ikke mindst forandret sig, tror jeg, fordi klientellet er blevet anderledes og stiller andre og højere krav til uddannelsen, end man gjorde tidligere.